

NOTATKA / 5 maja 2015 r.

Wymiar sprawiedliwości przyjazny dzieciom: opinie i doświadczenia specjalistów

1. Dlaczego przeprowadzono to badanie?

Niniejsze badanie przeprowadzone przez Agencję Praw Podstawowych UE (FRA) jest związane z [agendą UE na rzecz praw dziecka](#), opublikowaną przez Komisję Europejską w 2011 r., w której wskazywano na potrzebę uczynienia wymiaru sprawiedliwości bardziej przyjaznym dzieciom.

W badaniu FRA odniesiono się również do mechanizmów ochrony dzieci, ustanowionych na mocy dyrektywy UE określającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw, którą wszystkie państwa członkowskie Unii Europejskiej powinny transponować do prawa krajowego do listopada 2015 r.

2. Co obejmuje badanie FRA?

W publikowanym raporcie można znaleźć kompleksową analizę sytuacji dzieci do 18 roku życia, uczestniczących w cywilnych i karnych postępowaniach sądowych w roli ofiar, świadków lub stron.

Badanie dotyczyło podejścia do dzieci w krajowych przepisach prawnych i ich praktycznej implementacji. Stanowi ono uzupełnienie [prac Komisji Europejskiej](#) dotyczących tego samego zagadnienia.

Podczas wywiadów indywidualnych i grupowych pytano specjalistów o ich praktyki, doświadczenia, oceny i sugestie dotyczące usprawnień w zakresie uczestnictwa dzieci w postępowaniach sądowych, tzn. o przebieg postępowań, wiek dzieci, rodzaj wsparcia, miejsca przesłuchań, szkolenia dla osób pracujących z dziećmi itd.

W pierwszym raporcie FRA przedstawiono doświadczenia, punkty widzenia i opinie osób pracujących z dziećmi uczestniczącymi w karnych i cywilnych postępowaniach sądowych, co miało na celu identyfikację stosowanych procedur, obszarów wymagających poprawy i obiecujących praktyk.

W drugim raporcie, którego publikację zaplanowano na 2016 r., przedstawione zostaną doświadczenia dzieci.

Pytania podzielono na kluczowe obszary tematyczne, zgodnie ze sformułowanymi przez Radę Europy „Wytocznymi Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dzieciom”, dotyczącymi prawa do bycia wysłuchanym, prawa do informacji, prawa do ochrony i prywatności, prawa do niedyskryminacji, jak również zasady nadrzędnego interesu dziecka i innych zasadniczych kwestii, takich jak szkolenia i multidyscyplinarna współpraca pomiędzy specjalistami.

Pytania, które zadano respondentom, znajdują się w załącznikach do raportu.

3. W jaki sposób przeprowadzono badanie?

Główne obszary tematyczne ustalono po konsultacjach z ekspertami i zainteresowanymi stronami oraz zgodnie z podstawowymi zasadami i głównymi elementami wyżej wspomnianych [wytycznych Rady Europy](#) w sprawie wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dzieciom.

Dane zgromadzono metodą wywiadów bezpośrednich, na podstawie analizy źródeł wtórnych i zogniskowanych wywiadów grupowych z osobami pracującymi z dziećmi przed postępowaniami sądowymi, w ich trakcie oraz po ich zakończeniu. W okresie od lipca do grudnia 2012 r. przeprowadzono rozmowy z 570 sędziami, prokuratorami, adwokatami, urzędnikami sądowymi, psychologami, pracownikami socjalnymi, tłumaczami i policjantami w 10 państwach członkowskich UE (Bułgaria, Chorwacja, Estonia, Finlandia, Francja, Hiszpania, Niemcy, Polska, Rumunia i Wielka Brytania). Wywiady bezpośrednie trwały 45-90 minut, natomiast zogniskowane wywiady grupowe od 1,5 do 2,5 godziny.

Szczegóły dotyczące metodologii oraz informacje na temat grup docelowych i prób badawczych, harmonogramy wywiadów itp. można znaleźć w załącznikach do raportu i w Internecie, wraz z odniesieniami do wybranych aktów ustawodawstwa krajowego obowiązujących w pierwszym kwartale 2014 r., ogólnymi informacjami na temat krajowych polityk oraz dodatkowymi materiałami.

4. Jakie działania podejmuje się w państwach członkowskich, by uczynić wymiar sprawiedliwości bardziej przyjaznym dzieciom?

FRA wskazała kilka obiecujących praktyk w krajach objętych badaniem, między innymi:

- Przyjazne dzieciom pokoje do przeprowadzania rozmów na **estońskich** komisariatach, wyposażone w lalki, które można ubierać i rozbierać podczas rozmów na temat przypadków wykorzystywania seksualnego. Jest to narzędzie stosowane w wielu krajach w celu ułatwienia komunikacji z dziećmi podczas przesłuchań. Aby pomóc dzieciom wyrażać swoje emocje, w **Finlandii** pracownicy opieki społecznej korzystają się z „kart z misiem”.
- W kilku miastach we **Francji** ustanowiono punkty kontaktowe, w których dzieci mogą skorzystać z usług prawników-specjalistów w celu uzyskania informacji o przysługujących im prawach, a także porad i wsparcia w kwestiach prawnych z obszaru prawa cywilnego lub karnego. Tego rodzaju spotkania są bezpłatne i poufne, przy czym często nie trzeba się na nie umawiać; zainteresowane osoby mogą również skorzystać z gorących linii i wziąć udział w zajęciach służących podnoszeniu świadomości prawnej organizowanych w szkołach.
- W **Polsce** przesłuchania dzieci do 15 roku życia mają miejsce w „niebieskich pokojach”, wyposażonych w zabawki, dziecięce meble i lustra weneckie. Lustra te umożliwiają przeprowadzanie

przesłuchania bez obecności wszystkich uczestników postępowania bezpośrednio w pomieszczeniu, w którym przebywa dziecko.

- W **Wielkiej Brytanii** dzieci mają dostęp do wielu materiałów, które pomagają im zrozumieć, w jaki sposób składa się zeznania w sądzie. Opracowano broszury dla różnych grup wiekowych, napisane w zrozumiałym dla dzieci języku, obejmujące zagadki, gry itp. Są one dostępne w różnych językach, dzięki czemu mogą służyć również dzieciom o pochodzeniu migracyjnym.

5. Jak miarodajne są wyniki?

FRA zadbała o spójność procesów doboru próby, wyboru respondentów, pytań zadawanych podczas wywiadów indywidualnych i grupowych, a także gromadzenia danych. Aby ułatwić analizę porównawczą sytuacji w poszczególnych państwach członkowskich, FRA opracowała „wzór sprawozdania”, który posłużył we wszystkich rozmowach indywidualnych i grupowych. Aby zapewnić dostęp do możliwie najdokładniejszych i najbardziej aktualnych informacji i analiz, uwzględniono najważniejsze zmiany w politykach i przepisach prawa krajowego wprowadzone do pierwszego kwartału 2014 r.

Kluczowe wnioski mogą również posłużyć jako wytyczne dla państw członkowskich, w których nie przeprowadzono badań.

6. Na jakiej podstawie wybrano 10 państw członkowskich UE?

10 państw członkowskich UE wybrano w taki sposób, by odzwierciedlić różnorodność systemów sądowych i praktyk w zakresie uczestnictwa dzieci w wymiarze sprawiedliwości w UE.

Selekcję oparto na kilku kryteriach, takich jak położenie geograficzne państwa członkowskiego, różnorodność systemów sędziowskich, wielkość populacji, uprzednio zidentyfikowane obiecujące praktyki lub ich brak.

7. Ile dzieci uczestniczy w postępowaniach karnych i cywilnych w UE?

Ze względu na istotne luki w danych pochodzących z państw członkowskich nie można dokładnie określić liczby dzieci uczestniczących w postępowaniach cywilnych i karnych w Unii Europejskiej.

Eurostat szacuje, że 19% ludności UE to osoby w wieku poniżej 18 lat. Oznacza to, że w Unii mieszka 95 mln dzieci.

Zgodnie z danymi Komisji Europejskiej pochodzącymi z 11 państw członkowskich o łącznej populacji 20 milionów dzieci, w 2010 r. 74 tysiące dzieci było ofiarami przestępstw, a 495 tysięcy było dotkniętych przez rozwód rodziców. Oznacza to, że pośród szacowanej na 95 milionów populacji dzieci w UE-28 każdego roku w postępowaniach sądowych uczestniczy około 2,5 miliona z nich.

8. Co FRA robi z wynikami badań?

FRA będzie wspierać wykorzystywanie wyników badań w celu zmian polityki, działając wspólnie z innymi instytucjami, takimi jak Komisja Europejska, Parlament Europejski i Rada Europy. FRA będzie również współpracowała z państwami członkowskimi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.

Dodatkowe informacje:

Informacje na temat działań FRA na rzecz praw dzieci można znaleźć na [stronie FRA](#) oraz w materiałach prasowych dotyczących wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dzieciom.

Można również zwrócić się do działu ds. kontaktów z mediami FRA:
adres e-mail: media@fra.europa.eu /Tel.: +43 1 58030 -642